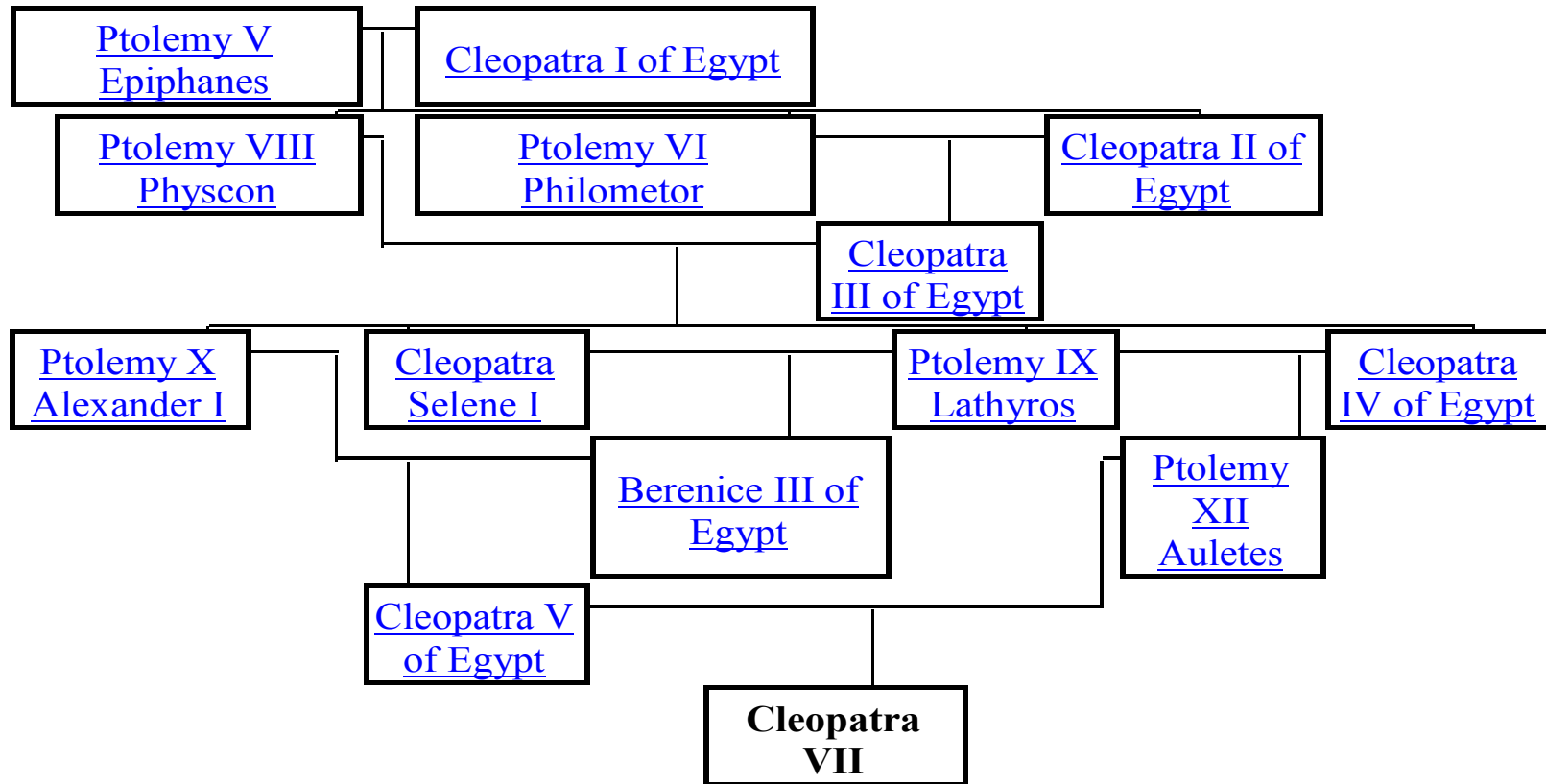

Kleopatra, královna Egypta

Rodokmen Kleopatra

Kleopatra – životopisná data

- rodiče: Ptolemaios XII. Neos Dionýsos – Aulétes, Kleopatra V. Tryfaina
- manželé: Ptolemaios XIII., Ptolemaios XIV.
- milenci: Gaius Iulius Caesar, Marcus Antonius
- děti:
 - Ptolemaios
 - Kaisarion
 - Alexandros Hélios
 - Ptolemaios Filadelfos
 - Kleopatra Seléné
- 51. př. nástup na trůn spolu s Ptolemaiem XIII., o sedm let mladším spoluvladařem
- spiknutí proti ní – důvodem rozhodnutí podporovat Pompeia == útěk
- 48 př. boje s bratrem – zásah Caesara v Kleopatřin prospěch
- povstání alexandrijského lidu, který za vládkyni volí Kleopatřinu sestru Arsinoe IV.
- obležení Caesara a Kleopatry v královském paláci od podzimu 48 př. do jara 47 př.
- útěk Ptolemaia XIII., následně se utopí + Arsinoe IV. je zajata a odvezena do Říma
- manželem Kleopatry se stává jedenáctiletý Ptolemaios XIV.
- červen 47 př. první syn Ptolemaios Kaisar (Kaisarion)

Kleopatra – popis její osoby

- **Plútarchos, Marcus Antonius 27:**

„Byla totiž, jak se vypráví, její krása sama o sobě nikoli tak naprosto neporovnatelná nebo taková, aby uvedla v úžas ty, kteří ji spatřili, ale ve styku s ní tkvěla neodolatelná přitažlivost, a její sličnost spolu se svůdností projevující se při hovoru a s jemným chováním, jež ji při zábavě jaksi obklopovalo, to budilo v nitru vzrušující dojem. Dokonce i v jejím hlase bylo mnoho lahody, když mluvila, a poněvadž dovedla svým jazykem – jakoby mnohostrunným nástrojem – pohybovat lehce v kterékoli řeči, jen docela zřídka rozmlouvala s cizinci skrze tlumočníka!“

Reliéf z Dendery, Kleopatra jako Isis, Kaisarion jako Horus mincí

Hodnocení Kleopatřina a Caesarova spojení

- Joyce Tyldesley: Kronika egyptských královen. Praha 2006, s. 202:
- *„Ve vztahu Kleopatry a Julia Caesara jistě bylo více než jen chvilkové, bezmyšlenkovité vzplanutí. Oba byli zkušenými politiky a žádný z nich nemohl být ani omylem považován za naivního. Jejich osobní spojení jen stvrdilo jejich politickou alianci a mělo velmocenský smysl. Egypt by zůstal nezávislý, ale pod ochranou Říma. Řím by využíval štědrosti Egypta jakožto nejúrodnější země světa. Jejich zájmy, ambice a ovšem společné dítě je spojovaly – oba viděli jasné výhody nezávislosti Egypta, který měl být dědictvím jejich syna. Důvěřuje její loajalitě k jejímu vlastnímu synovi, pokud ne její loajalitě ke své vlastní osobě, podporoval Caesar Kleopatru jako pravou vládkyni Egypta i po svém odjezdu ze země.“*

smrti

Po Caesarově

- 46 př. Kleopatra i Kaisarion přítomni Caesarovu triumfu v Římě, žijí rok na jeho statku
- návrat do Egypta po Caesarově zavraždění, krátce nato umírá i Kleopatřin manžel Ptolemaios XIV. (otázkou jak)
- Kleopatřiným spoluvladařem její syn Kaisarion jako Ptolemaios (XV.) Theós Filopatór Filometór (Matku a otce milující bůh)

Jean Leo Gerome a Caesar a Kleopatra

Setkání Caesara Kleopatry

- Lucanus: Farsalské pole X 82 – 89

„Na svůj zjev Kleopatra se spolehne, k Caesaru přijde

*smutná, leč bez slz, svůj výraz tak klamně
s bolestí sladí,*

*aby jí slušel, a vlasy si rozpustí, jak by je rvala,
poté začíná mluvit: „Když váhu má, Caesare
velký,*

*vznešenost rodu, já, dcera přeslavná farského
Lága,*

*vyhnanec na věky zbavený žezla, jímž otcové
vládli,*

*pokud pravice tvá mne nevrátí ve starý úděl,
nohy tvé, královna, svírám.“*

Antonius a Kleopatra

- 46 př. Kleopatra i Kaisarion přítomni Caesarovu triumfu v Římě, žijí rok na jeho statku
- návrat do Egypta po Caesarově zavraždění, krátce nato umírá i Kleopatřin manžel Ptolemaios XIV. (otázkou jak)
- Kleopatřiným spoluvladařem její syn Kaisarion jako Ptolemaios (XV.) Theós Filopatór Filometór (Matku a otce milující bůh)
- setkání s Markem Antoniem == 40 př. dvojčata: Kleopatra Seléné a Alexandr Hélios, současně ale sňatek s Octavianovou sestrou Octavií
- 36 př. syn Ptolemaios Filadelfos
- 12. srpna 30 př. sebevražda ve vlastním mauzoleu, poté co jej do něj vytažen umírající Marcus Antonius

Kleopatra a Marcus Antonius

- **Appiános: Občanské války V 8** – první setkání Marka Antonia s Kleopatrou: *„Antonius byl ohromen jejím vzhledem i její moudrostí. Ačkoliv mu bylo čtyřicet let, vzplanul k ní mladickou láskou. Vyprávělo se o něm, že byl v tomto směru vždy snadno zranitelný, a pokud jde o Kleopatru, roznítil ho prý už dávno pohled na ni, když byla ještě dívka a on doprovázel Gabinia při jeho tažení do Alexandrie jako mladý jezdecký důstojník.“*
- **Plútarchos, Markus Antonius 29** – obratnost Kleopatry v jednání s muži: *„Ale Kleopatra rozlišovala nejen čtyři druhy lichotivosti, jak praví Platón, nýbrž veliké její množství, a ať už se zabývala věcí vážnou nebo hrou, dodávala jí vždycky nějakého nového požitku a půvabu, a tak si ochočovala Antonia, nepouštějíc ho od sebe ani ve dne, ani v noci.“*

Smrt Kleopatry

- Plutarchos: Životopisy slavných Řeků a Římanů, Marcus Antonius 85-86:
- *„Ale smrt nastala zprudka. Když totiž tam přicválali, shledali, že ještě strážcové nic nezpozorovali; ale také když otevřeli dveře, našli ji už mrtvou, jak leží na zlatém lehátku, královsky vyzdobena. Z žen jedna, zvaná Eiras, jí umírala u nohou, druhá pak, Charmion, ač se již potácela a vrávorala, upravovala jí ještě diadém vinoucí se kolem hlavy. Když kdosi v hněvu zvolal: „A to je hezké, Charmion!“ pravila ona: „Ovšem, velmi hezké, jak se to sluší pravnučce tolika králů!“ Více neřekla nic, nýbrž sklesla vedle lehátka.*
- 86. Vypráví se, že byl s oněmi fíky přinesen jedovatý had, jenž byl jimi a těmi listy shora přikryt – neboť tak prý to Kleopatra poručila, aby jí to zvíře napadlo tělo, aniž by o tom věděla. Ale když jej, odebírajíc z fíků, uviděla, pravila prý: „Tady tedy je!“, a sama si obnažila rámě a nastavila je k uštknutí. Jiní zase říkají, že prý byl ten had chován uzavřen ve džbáně a Kleopatra prý jej zlatým kuželem tak dlouho dráždila a rozdivočovala, až se

Smrt Kleopatry

se vyřítit a zahryzl do paže. Pravdu nezná nikdo. Vždyť se také říkalo, že u sebe nosí v duté jehlici jed a tu jehlici že skrývá ve vlasech. Ale na jejím těle nevyrazila žádná skvrna ani jiná stopa jedu. Nebylo však spatřit uvnitř žádného hada, jen říkali, že někteří viděli stopy po jeho zákrutech u moře na té straně, kam komnata vedla a kde byla okna. Někteří také tvrdí, že prý byla na Kleopatřině paži spatřena dvě jemná, sotva znatelná bodnutí; a těmto Caesar uvěřil. Neboť při triumfu slaveném nad Kleopatrou byl nesen její obraz s hadem, jenž jí visel na paži. Takto prý se to tedy stalo.“

Kleopatřiny děti

- **Kaisarion** – po smrti Kleopatry a Marka Antonia chycen na útěku Octavianem, popraven
- zbylé děti odvezeny do Říma, předvedeny v triumfálním průvodu, posléze vychovávány poslední manželkou Marka Antonia Octavií
- 21 př. **Kleopatra Seléné** manželkou numidského prince Juby II., vládl v severní Africe == syn Ptolemaios – když chce po smrti otce nastoupit na trůn (40 n.l.), nechá ho císař Caligula zavraždit
- bratři **Alexandros Hélios** a **Ptolemaios Filadelfos** žijí na dvoře své sestry, pravděpodobně dožili v nenápadnosti

Obraz Kleopatry ve výtvarném umění

- **v umění od středověku výše**
- pozornost upnuta zejména na její smrt – zachycena sama nebo ve společnosti služek, v okamžiku akce nebo po smrti
- často obraz zachycující ji samotnou (lze trochu srovnat s Lukrécieí)
- dalším motivem velkolepost jejího dvora – hostina, přijetí
- dále setkání: s Caesarem, Markem Antoniem
- vždy líčena jako žena plná života, vášnivá, milující rozkoš a bohatství

Botticelli

Giampetrino

Michelangelo

Guido Reni

Makart

Jan Zrzavý

Liz Taylor

Asterix a Kleopatra

Otázka posouzení Kleopatry i vize budoucí římské říše ze strany Caesara

- Canfora, Luciano: *Gaius Iulius Caesar. Demokratický diktátor*. Praha 2007.
- s. 212-213 –: *„Caesar zemřel příliš brzy, než abychom mohli plným právem říci, jakou základní zásadou by se byl řídil, jakou cestou by se byl ubíral při volbě podoby své příští moci, v níž by měl monarchistický helénistický vzor jistou váhu. Octavianus později prezentoval válku proti Antoniovi, vůdci nepřátelské strany v občanské válce, jako „zahraniční“ válku proti nepřátelské královně Kleopatře, v níž Antonius figuroval jakožto pars adiecta (strana, která se připojila) či nanejvýš jako nebezpečný spoluviník. Své vítězství u Aktia představoval jako vítězství Západu, a to především Itálie, nad Východem. Osobní portrét Kleopatry, vyplývající z pramenů, které se nám dochovaly a jež o ní hovoří, zdůrazňující její neřesti a zločiny, může přirozeně do značné míry být věrohodný.“*

Otázka posouzení Kleopatry

- Kornemann, Ernst: Kleopatra und die Caesaren, München 2007

- s. 182:

„Kdyby Kleopatra nepotkala Caesara a Antonia, bez jejich společných zájmů, byla by jednou z nevýznamných postav světové historie. Náhoda a historická konstelace ji katapultovaly do středobodu světového dění, do něhož zasáhla, aby vše vsadila na ptolemaiovskou kartu a vše ztratila. Její odvaha, její inteligence spojená s ženskou přitažlivostí i její hrdá smrt jí získaly v antickém světě věhlas. K nesmrtelnosti jí však nepomohlo umění egyptských balzamovačů, ale slovo evropské literatury.“
== Boccaccio, Věhlasné ženy; Shakespeare, Antonius a Kleopatra (kol. 1606); G. B. Shaw, Caesar a Kleopatra (1901)